

dobitka, a za kože od zaklane stoke dobili su 245.000 jugolira, i to je bio početni kapital zadruge za obnovu mljekare i njenog poslovanja. Otkupom mlijeka započelo se 16. prosinca 1946.

Zadruga je međutim prešla sve faze i oblike organizacije, kao i ostale slovenske mljekarske zadruge. Već 11. kolovoza 1946. bilo je zaključeno, da se preustroji u stočarsku zadrugu; god. 1948. zadruga je bila raspuštena, a udjeli članova preneseni na opću poljoprivrednu zadrugu. Mljekara se tako uključila u tadanji kotarski zadružni savez (Okrajno zadružno zvezo) i proširila svoj rad na cijeli gorički kotar. God. 1953.—1956. mljekara je poslovala kao samostalno poduzeće, a sad je uključena u Kotarski poslovni savez u Gorici (Okrajno poslovno zvezo v Gorici).

Od kolikog je značenja mljekara za proizvođače goričkog kotara, najbolje se vidi odatle, što je god. 1956. isplatila za mlijeko preko 70,000.000 dinara.

Kao zaključak ovog pregleda navodim, kolike su bile količine otkupljenog mlijeka u pojedinim karakterističnim godinama:

God.	Otkupljena količina mlijeka lit.	
	na godinu	prosečno na dan
1909.	145.106	397
1913.	657.000	1.800
1920	156.839	429
1925.	623.920	1.709
1938.	608.000	1.646
1949.	1,744.000	4.778
1951.	1,613.402	4.420
1956.	3,227.912	8.843
do 31. III. 1957.	835.180	9.279

Od otkupljenih cca 10.000 lit. mlijeka na dan gotovo polovica odlazi na Rijeku, za lokalne potrebe se potroši oko 1.000 lit., a ostalo preuzima mljekara u Sežani.

Sa zadovoljstvom ustanovljujemo, da je mljekara u Podnanosu napredovala, jer se iz male općinske mljekare razvila u poduzeće kotarskog značaja. Naročito nas raduje, da su joj upravo sada dodjeljeni potrebni krediti za rekonstrukciju i povećanje kapaciteta, tako da će ubuduće lako odigrati svoju ulogu u korist proizvođača goričkog kotara.

Ing. Života Živković, Beograd
Institut za mlekarstvo FNRJ

POSETA DR. KAY-a NAŠOJ ZEMLJI

Dr. H. D. Kay je direktor Nacionalnog instituta za istraživanje u mlekarstvu u Shinfield-u, Velika Britanija. Ovaj Institut je osnovan 1909 god. kao odeljak za poljoprivredna istraživanja. Kao Institut za mlekarstvo počeo je da funkcioniše 1912 godine.

Na poziv Instituta za mlekarstvo FNRJ, a na preporuku FAO, dr. Kay je došao da se upozna sa stanjem mlekarstva u našoj zemlji, a u vezi sa tim i sa istraživanjima koja se izvode u tom pravcu. Dr. Kay je proveo 10 dana u našoj zemlji. Za ovo vreme obišao je Poljoprivredne i Veterinarske fakultete u Beogradu, Zagrebu i Ljubljani, gde je sa profesorima pomenutih fakulteta diskutovao o problemima stočarstva i mlekarstva. Svuda je bio primljen od dekana fakulteta, a zatim sa profesorima vodio diskusije, gde je iznosio izvesne probleme, koji se rešavaju u njegovom Institutu, a koji su interesantni i za našu zemlju.

Osobitu pažnju poklonio je mlekarstvu u kom cilju je posetio mlekare u: Ljubljani, Kranju i mlekarsku školu u Kranju, pa mlekare u Zagrebu, Beogradu, zatim fabrike mleka u prahu u Osjeku i Županji. Takođe je obišao P. D. »Pančevački Rit«, gde je isto tako posetio malu mlekaru.

Pored ličnog kontakta i razgovora sa našim stručnjacima, dr. Kay je održao tri predavanja od kojih u Ljubljani: »Uticaj ishrane na proizvodnju mleka«.

Ovo pitanje posmatrao je i sa ekonomske strane, gde je izneo nekoliko podataka koji ga vrlo lepo ilustruju. Takođe je na lep način objasnio poslovanje jedne farme koja se kreće u razmerama naših srednjih državnih gazdinstava. Prema njegovim rečima ishrana jedne krave u Engleskoj odnosi 60% od svih troškova. U cilju objašnjenja pitanja pojeftinjavanja proizvodnje dr. Kay je dao izvesne podatke koji se odnose na gajenje pićnih biljaka, pri čemu je naročita pažnja poklonjena gajenju kelja, koji služi u Engleskoj za ishranu govedi u mesecima kada nema druge zelene hrane.

U Zagrebu je održao predavanje sa temom: »Organizacija Instituta u Shinfieldu i njegove veze sa savetodavnom službom«.

Dr. Kay je izložio organizaciju svoga instituta koji se sastoji iz osam odeljenja i to: mlekarsko gazdovanje, ishrana i metabolizam i odelenje za fiziologiju. (Ova odeljenja operišu najvećim delom sa proizvodnjom mleka gde se uključuje gazdovanje na farmama, gajenje pićnih biljaka, ishrana mlečnih grla i kontrola laktacije, kao i reprodukcija), zatim, bakteriološko, hemisko, fizičko, mašinsko i odelenje ishrane. (Ova odeljenja bave se istraživanjima u prerađi mleka i distribuciji). Njima treba još dodati, statističko, biblioteku, odeljenje za izotope i eksperimentalnu mlekaru.

Pošto je izložio organizaciju Instituta, prof. dr. Kay je prešao na šemu savetodavne službe. Rad savetodavne službe prikazao je na primerima prenošenja najnovijih dostignuća u praksu, što je ilustrovao primerom pranja mašina za mužu.

Ovo pranje se sastoji u potapanju mašina za mužu-muzlica, — koje su samo bile oplaknute hladnom vodom, u 2% rastvor kaustične sode. U rastvoru sode uređaji stoje do sledeće muže, odakle se na 30 minuta pre muže vade, dobro operu hladnom vodom i odmah upotrebljavaju. Ovim se čini ogromna ušteda, jer se izbacuju uređaji za sterilizaciju kao i uređaji za hloriranje. Od uređaja za pranje ovim putem, treba samo jedna posuda od oko 50 lit. odn. dovoljne širine da primi jednu do dve muzlice. Rastvor sode se menja svakih mesec dana. Pranje potapanjem u rastvoru sode je veoma važno za našu zemlju pošto nas prilike prisiljavaju na uvođenje mašinske muže. Dr. Kay je zatim govorio nešto malo o problemu uzgoja priplodne stoke, veštačkom osemenjavanju i odabiranju bikova. Pri ovome je istakao da najnoviji radovi poka-

zuju da sperma držana na -79° C može da se očuva do dve i po godine, čime se daje mogućnost da se sperma bika, koji se pokaže najbolji, čuva duže vreme i od njega dobije što više potomstva.

U Beogradu je održao predavanje sa temom: »Istraživačka služba i primene novih dostignuća u praksi«.

Na veoma lep i pristupačan način dr. Kay je izneo važnost istraživačke službe. Ja ne mislim, rekao je on, da govorim o akademskoj nauci, ali bez primenjene nauke nema napretka ni u jednoj grani, pa svakako ni u mlekarstvu. Na nizu primera izneo je kako su pojedini problemi rešeni, kako se rešavaju, kao i kako se oni postepeno uvode u praksu.

U svom predavanju je naročito podvukao potrebu povezivanja između instituta, fakulteta i prakse. Samo povezanošću između nauke i prakse, naučna dostignuća mogu se širiti odn. naći svoju primenu. Pri ovome se nesme nikad stati, već se uvek mora imati neko pitanje koje se temeljno rešava a koje će biti uvedeno u praksu, tek posle donošenja zaključka.

Od problema dr. Kay se dotakao pitanja atestiranja bikova, skidanja rogova (paljenjem sa izvesnim kiselinama) varenja i probave, problema deficita suve materije bez masti u mleku, kao i ekonomskih problema u mlekarstvu i načina rešavanja istih.

Za sva održana predavanja vladalo je veliko interesovanje naših stručnjaka. Predavanja i diskusije bili su vrlo korisni.

Z A N A Š E S E L O

KAKO NAJBOLJE KORISTITI PAŠU?

Osnovna hrana u toku letnjeg perioda ishrane za muzna grla je paša. Veliko preimućstvo paše je u tome što sadrži sve potrebne hranljive sastojke u takvom obliku u kojem ih ova grla najbolje koriste. Držanje krava muzara na paši je najzdraviji i najekonomičniji način ishrane. Troškovi proizvodnje mleka na paši su manji nego pri bilo kom drugom načinu držanja krava. Prosečna muzara koja daje 13—15 litara mleka na dobrom pašnjaku može u toku čitave sezone da održi svoj nivo mlečnosti bez dodavanja koncentrata. Ali ishrana na paši zahteva mnogo pažnje, jer su kvalitet i količina paše vrlo raznoliki i zavise od mnogo raznih faktora (vrste trave, klimatski uslovi, način iskorišćavanja i dr.). Ako se naprimer ne ovlada tehnikom iskorišćavanja pašnjaka, onda gubici mogu biti i do 50-60% od ukupno proizvedene mase.

Pogledamo li kvalitet naših pašnjaka, videćemo da on ne zadovoljava. Pa ipak se krave i ovce pretežno drže na paši. Već u rano proleće, zbog nedostatka zimske

hrane, ova grla izlaze na pašnjake, i tada obično prestaje briga za njihovu ishranu. S proleća, dok je paša obilna i vrlo hranljiva, krave se poprave i daju veće količine mleka. Međutim, kada paša popusti — kad nastupi sušni period — mlečnost se smanji i tada, ako se krave hrane isključivo na paši, njihove se sposobnosti za proizvodnju mleka vrlo slabo koriste. Da bi se muzare i u tom periodu pravilno iskorišćavale, važno je da im se tada obezbedi zelena hrana sa oranica, jer je ona posle paše najjeftinija, a može i silaža.

Koliko će moći pašnjak da obezbedi hranu zavisi od njegova prinosa, kakvoće trave i od njegove opterećenosti. Prinos naših pašnjaka nije ispitan. Postoje neki podaci koji su stečeni praksom t. j. približnom procenom broja grla na 1 ha bez ikakvih merenja. Tako naprimer ako je pašnjak dobar, onda za jednu kravu treba oko 0,5 ha, a ako je slab treba 4—5 ha. Košenjem kontrolnih parcela može se nešto tačnije da odredi prinos i vreme potrebno da se trava obnovi. Pored sastava trave, kva-